

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ İLÂHİYAT FAKÜLTESİ TARAFINDAN
YILDA BİR ÇIKARILIR

1958 - 1959

TÜRK TARİH KURUMU BASIMEVİ—ANKARA

1 9 6 0

Enikri Poloy Bagisi

Yıl: 1958—1959

Cilt : VII

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ İLÂHİYAT FAKÜLTESİ TARAFINDAN
YILDA BİR ÇIKARILIR

1958 - 1959

TÜRK TARİH KURUMU BASİMEVİ—ANKARA

1 9 6 0

İ Ç İ N D E K İ L E R

	Sayfa No.
Ali Hikmet BERKİ : İslâmda Vakıf	1 - 10
Prof. Tayyib OKİÇ : İslâmiyette İlk Nüfus Sayımı	11 - 20
Ord. Prof. Hilmi Ziya ÜLKEN : Değerler ve İnanma Problemi Hak- kında Bazı Notlar	21 - 32
Ord. Prof. Hilmi Ziya ÜLKEN : Quelques Notes Sur le Problème Des Valeurs et de la croyance	33 - 42
Prof. Dr. Şakir BERKİ : İslâm Hukukunda Adalet Esasları ve Adalet Teşkilâtı	43 - 54
Doç. Dr. Mehmet TAPLAMA- CIOĞLU : Din Sosyolojisi Çalışmaları	55 - 61
Doç. Dr. Neş'et ÇAĞATAY : Fatimiler Devletinin Kuruluşu ve Akideleri	63 - 77
Nafiz DANIŞMAN : İslâmda Mücadele Hedeflerinin De- ğişmesi	79 - 83
Mehmet ÖNDER : Mevlananın El Yazısı Üzerine Bir Araştırma	85 - 87
Dr. Cavit SUNAR : Bergsonda Cansız Madde ve Can- lılar Âlemi	89 - 95
Dr. Bahriye ÜÇÖK : Ridde	97 - 113
Neda ARMANER : Okullarda Din Öğretimi Üzerine ..	115 - 118
Dr. İbrahim Ağâh ÇUBUKÇU : İslâm Müelliflerine Göre İlimlerin Taksimi ve Bunlar Arasında Gazzal- inin Yeri	119 - 130
Dr. Necati ÖNER : Tanzimattan Sonra Türkiyede İlim ve Mantık Anlayışı	131 - 177
 <u>Bibliyografya</u>	
Dr. Yaşar KUTLUAY : Soheil M. Afnan, Avicenne	179
Doç. Dr. Mehmet TAPLAMA- CIOĞLU : Reuben Levy, The Social Structure of Islam	180
Doç. Dr. Hüseyin YURDAYDIN : Prof. Dr. Y. Abadan - Prof. B. Savcı, Türkiyede Anayasa Gelişmelerine Bir Bakış	180
Nafiz DANIŞMAN : M. Hamidullah, Le Prophète de L'İslam	181
Dr. M. Esad KILICER : Dr. Muhammed Yûsuf Mûsa, Mu- hâdarât fî Tarîh-il Fıkh'il-İslâm ...	183

OKULLARIMIZDA DİN ÖĞRETİMİ ÜZERİNE

NEDA ARMANER

Çeyrek asra yaklaşan bir fasıladan sonra, din tedrisatı ancak bundan on bir yıl kadar önce ilk okullarımıza konuldu. Bu zaman fasılasının din öğretimi sahasında bir çok güçlükleri ortaya çıkaracağı tabii idi.

Bu gün din derslerinin öğretimi ve terbiye tarzı bakımından mütalâa edilen bazı hususları şöyle bir kaç noktada görmek mümkündür.

1 — Bu öğretimi ehliyetle yapacak öğretim üyelerinin tedariki.

Burada bahis konusu olan, öğretimde şahsiyetin rolünü tanımaktır. Bir öğretimin başarılı veya başarısız olması, öğretimi yapacak olan öğretmenin şahsiyeti ile yakından ilgilidir. Her şeyden önce din öğretimini yapacak öğretmenlerin mutlaka inanmış olması gereklidir. Zira öğretmen, çağımızın bütün yeni vasıta ve metodlarına rağmen daima öğretimin mihrakı sayılmıştır. Öğretmeni luzumsuz hale koyacak mübalağalı metodlar, diğer bir deyimle, öğretimle ilgili bütün vasıtalar bir tarafa, öğretmen muhakkak ki bir okulun ruhu, kalbi ve dimağıdır. Öğretmeni, modern adı verilen ve onu otomat haline getiren bir veya iki metoda zorlamak abestir. Ona empoze edilen diğer metod ancak öğretmenin şahsiyetinden gelen bir yolsa semere verecektir.

Bu itibarla, din eğitimini ancak inanan kimselerin uygulayabileceğini kabul etmek gerekir. Bilerek inanmış bir öğretmenin sözleri çocuk için son derece önemli ve tesirlidir. Bunu bilen anlayışlı bir terbiyecisi, muhataplarının ruhî ihtiyaçlarını karşıladığı ve onlara istikâmet verebildiği nispette faydalı olacaktır. Bilindiği üzere, bilgi ve samimiyeti ile karşısındakine güven veren, işlenen konuları duyuran ve yaşatan bir önderin yapacağı tesir daha verimli olur. Ancak, böyle bir şahsiyetin devrimizin teknik vasıtalarından mustağni kalamıyacağı da şüphesizdir. Fakat böyle bir malzemenin bir terbiye ve formasyon değeri haline inkilâbı, bunların zihin menşurundan geçirilerek ruha sindirilmesi, ruha mal edilmesiyle mümkündür. Böylece, bizatihi dinî kültür ancak çocuğa benimsettirildiği takdirde dinî öğretim ve terbiye bakımından bir değer taşıyabilir. Onun içindir ki çocuk psikolojisini tanımayan onun verilerine uymayan bir din öğretiminin faydadan çok zarar vereceği pek çok misallerle ispat edilebilir.

2 — Din bilgisi öğretiminin başarı ve tesir durumu, öğretmenin şahsiyetine ve öğrencilerde görülen şartlara bağlı olduğu kadar konuların işleniş tarzı, yani bu dersin özel öğretim metodunun kurulması ve geliştirilmesiyle de ilgilidir. En iyi şekilde yetiştirilmiş de olsa, din dersi okutan ve böyle bir terbiye ile mükellef olan öğretmenlerin çağdaş cereyanlar karşısında dinî tedris meselelerini psikolojik ve pedagojik yoldan çözüme çalışan literatürle karşı karşıya getirilmesi şarttır. Mekteplerde okutulan çeşitli derslerin öğretim metodları hakkında bilgi veren eserlerin mevcut olması belli disiplinler üzerinde meslekî bilgilerin arttırılmasını mümkün kılarken, dinî öğretimi üzerine almış olan ve bu terbiye ile mükellef bulunanların takip edecekleri metodu gösteren, dinî talim ve terbiyedeki şartları psikolojik ve pedagojik görüşle açıklayan

ve işleyen çalışmaların İslâm aleminde henüz lâıyık veçhile ele alınmış olmamasından,¹ diğer bir deyimle baş vurulacak kaynakların el kitaplarının bulunmamasından doğan bir yetersizlik göze çarpmaktadır. Bunun sonucu olarak da dinî talim ve terbiye sübjektif mülâhaza ve değerlerden kurtulamamakta ve bu terdisat tevhit edilmiş bir temele ve sisteme bağlanamamaktadır. Bu itibarla, diğer kültür dersleri arasında ve mânevi bilgiler alanında yer verilen bu dersin otoritesi kendi metodunun bilinmesi ve tanıtılmasıyla kurulacaktır. Bu metod, genel öğretim ve terbiye prensipleri içinde mütalâa edilmekle beraber, zarurî olarak çocukda din duygusunun gelişimini göz önünde bulundurmak, toplum psikolojisini tanımak, pedagojinin verilerinden faydalanmakla değerlendirilecektir. Bu şekilde, şuurlu ve metodlu bir din terbiyesi, genel mânada düşünülen terbiyenin yanında bir yardımcı ve en önemli bir yapıcı olarak yerini alırken bu dersten beklenen fonksiyonu da ifadelendirecek ve geliştirecektir.

3 — Bütün bunlardan başka dersler için çok önemli bir nokta da kitapların durumudur. Din dersi kitapları mümkün olduğu kadar cazip ve baskısı kaliteli bir şekilde olmalıdır. Nasıl ki coğrafya ve tarih kitaplarının resimleri yazılarından çok çocuklarda hayat boyunca hatırlanan izlenimler bırakırsa, bir din bilgisi kitabında da İslâm-Türk sanatının motifleri, klâsik dinî yapılarımızın resimleri yer almalı, başlıklar hoş görünmeli ve harflerin puntoları gözü ve ruhu zevkle dinlendirecek surette ayarlı olmalıdır.

Bu gün ilk okullarımızda okutulmakta olan din dersleri müfredat programı, Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Heyetinin 25.XI.1948 tarih ve 232 sayılı kararlarında tayin olunduğu üzere devam etmektedir. Bu müfredata uygun olarak Diyanet İşlerince tayin olunmuş bir heyet tarafından, dördüncü sınıf için birinci ve beşinci sınıfta okunmak üzere de ikinci kitap tedvir edilmiştir. 1949-1950 yıllarında "Ankara Millî Eğitim Basımevi tarafından tabedilip muhtelif tarihlerde bir çok baskısı yapılan bu kitaplar üzerinde yeter şekilde durulmadığı cihetle ilk baskıdaki muhteva hemen hemen muhafaza edilmektedir. Bu ders kitaplarının konuları incelendiği vakit her iki yılın müfredatında bir muvazene kurulması, beşinci sınıftaki ağırlığın kısmen hafifletilmesi lumumu anlaşılmakta ve bu husus dersin tatbikatını yapanlar tarafından da ifade olunmaktadır.

Ayrıca kitapta sıralanan çeşitli mevzular bütünüyle bir birliği aksettirebilmeli, duyurmalıdır. Konuların mahiyetine göre terbiyevi ve dinî hikâyelere kitapta okuma parçası olarak yer verilebileceği gibi, nazım olarak işlenen parçalardan da daha ifadeli ve özlü olanlar seçilebilir.

Çocukların ruhlarını mânevi değerlerle en çok işleyebileceğimiz, dinî sevgi motiflerini kuracağımız, doğruluk, fedakârlık, çalışma ve sabır gibi faziletleri geliştirebileceğimiz bu çağda daha plânlı ve şuurlu bir din terbiye ve tedrisini ciddi bir şekilde tekrar ele almak zorunda bulunmaktayız.

Bu yazımda, hocam Prof. Dr. Bedi Ziya Egemen'in tavrilerinden edindiğim bilgilere mesleki tatbikatta geçirdiğim tecrübe ve müşahedelerimi de katarak yukarda

¹ Son yarım asırda Hıristiyanlığın talim ve tedrisi, hıristiyan misyonunu da aşarak, Batıda akademik araştırmalar arasında yer almakta ve bu konu ile ilgili psikolojik, pedagojik mahiyette işlenen bir takım neşriyate raslanmaktadır. Münferit de olsa, İslâmî şuurla meseleleri işleyen bazı çalışmaların yapıldığını görmek ilerisi için ümit vericidir. Meselâ bunlardan aşağıdaki kitaplar zikre değer. Dr. Abdu'l-Mun'im Abdi'l-'Aziz al-Melci, Tawwuru's-Şu'uri'd-Dinî 'inde't -Tıfli wa'l- Murahik. Kahire Aynu Şems Üniversitesi Psikoloji araştırmaları neşriyatı Darülmaarif Mısır 1955 s. 335. Dr. Ahmed Şalabî, Târîhu't-terbiyeti'l-İslâmiyye. Darulkeşaf Beyrut 1954- s. 448.

saydığım esas noktalara işaret etmekle yetineceğim. Çünkü, din bilgisi öğretimi yolunda bahis konusu olan problemlerin her biri ayrı bir tetkik konusudur.

Bu gün için bütün ilk okullarımıza hemen ehliyetli din dersi öğretmeni yetiştirmek mümkün değildir. Bununla beraber sayısı elliyi aşan öğretmen okullarımıza gereken önemin verilmesiyle, yetkin elemanların yetiştirilmesi ve mezunlara devamlı olarak din öğretimi ve terbiyesi ile ilgili yeni yayınların yollanması köy ve kasabalarımızda ayrı bir dâvâ olan maarif okulu cami tâlimi ikiliğini de kendiliğinden ortadan kaldıracaktır. Aynı şekilde, bu maksatla muayyen ilk okul müfettişlerinin yetiştirilmesi bu tedbirlerin başında yer almak icap eder. Fakat bu gün dahi öğretmen okullarında ve bilhassa öğretmen yetiştiren müesseselerde bazı tedbirler almak sadece mümkün değil zarurîdir.

İlerde maarifimiz öğretmen yetiştirme davasında her halde İlk Öğretmen Okulları üstünde ve Batıda olduğu gibi, bir tahsil sistemine gidecektir. Bilhassa o zaman yetişecek öğretmenlerin mânevi ve dinî sahada daha geniş programla mesleğe hazırlanmaları imkânı sağlanabilmiş olacaktır.